

JEZIKOVNOSTILISTIČNA PRIMERJAVA DVEH SLOVENSКИH PREVODOV FLAUBERTOVE *MADAME BOVARY* IN VPRAŠANJE ZASTARANJA PREVODOV

Članek prinaša jezikovnostilistično primerjavo dveh slovenskih prevodov Flaubertovega romana *Madame Bovary* v okviru različnih jezikovnih ravni (pravopisne, morfološke, leksikalne, skladenjske, besedilne) in določi dejavnike, ki so vplivali na nastanek novega prevoda. Predstavimo tudi teorijo ponovnega prevajanja, vprašanje zastaranja prevoda in razloge za ponovni prevod. Raziskava temelji na ročno izdelanem vzporednem francosko-slovenskem korpusu in prihaja do sklepa, da je na nastanek prevoda Suzane Koncut vplivala cela vrsta dejavnikov, predvsem družbeni in časovni, in da je novejši prevod primernejši za sodobnega bralca, saj ustreza današnji jezikovni normi in je manj časovno zaznamovan.

Ključne besede: ponovni prevod, zastaranje prevoda, *Madame Bovary*, jezikovnostilistična analiza, prevodna norma, jezikovna norma

Uvod¹

Predmet obravnave je francoski izvirnik *Madame Bovary* Gustava Flauberta iz leta 2006, ki je kot ponatis izšel pri francoski založbi Pocket, in njegova prevoda v slovenščino, in sicer prevod Vladimirja Levstika z naslovom *Gospa Bovaryjeva*, ki je leta 1986 izšel pri Cankarjevi založbi v zbirki Sto romanov kot druga ponatisnjena izdaja tretjega Levstikovega prevoda iz leta 1953 (Gacoïn-Marks 2017: 60), ter prevod *Gospa Bovary* prevajalke Suzane Koncut, ki je leta 2010 izdan ponatis njenega prevoda iz leta 1998 pri založbi Mladinska knjiga.

¹ Prispevek je prirejen po magistrskem delu avtorice z naslovom *Jezikovnostilistična primerjava dveh slovenskih prevodov Flaubertove Madame Bovary in vprašanje zastaranja prevodov*.

Namen prispevka je opazovati in komentirati slovenska prevoda *Madame Bovary* z jezikovnostilističnega vidika ter v okviru različnih jezikovnih ravni in tako ugotoviti, ali je bil nov prevod potreben, ter določiti, kateri dejavniki so vplivali na njegov nastanek.

Izbrane odlomke francoskega izvirnika smo primerjali s slovenskima prevodoma in pri tem opazovali ter analizirali različne ravni jezika. Po pregledu literature s področja jezikovnih in slogovnih analiz prevodov ter proučevanja literarnih prevodov (Kocijančič Pokorn 2009; Feng 2014; Zlatnar Moe 2016) in kontrastivne slovnice (Schlamberger Brezar et al. 2013) smo jezikovne ravni razdelili v pet skupin: na pravopisno, morfološko, leksikalno, skladijsko in besedilno raven. Znotraj teh ravni smo posamezne elemente umestili v podkategorije (npr. velika in mala začetnica znotraj pravopisne ravni, glagolski vid znotraj morfološke ravni) ter jih tako natančneje določili. Z jezikovno in slogovno analizo smo primerjali, kako sta se prevajalca soočila z različnimi elementi izhodiščnega besedila, ter komentirali prevajalske rešitve obeh prevajalcev.

Analiza temelji na ročno izdelanem vzporednem francosko-slovenskem korpusu, ki vključuje odlomke z vsake 25. strani francoskega izvirnika in njihove pripadajoče prevode. Ker smo se pri analizi ukvarjali tudi s skladnjo besednih zvez, stavkov in povedi, smo za korpusno enoto vzeli zaključeno poved, ki je od preostalega besedila ločena z veliko začetnico ter končnim ločilom.

Z vzporedno primerjavo novejšega prevoda Suzane Koncut z več desetletji starim prevodom Vladimirja Levstika želimo torej zagotoviti pregled nad tem, v kolikšni meri se prevoda razlikujeta na vseh petih jezikovnih ravneh, s čimer poskušamo določiti, kateri motivi so vplivali na ponovni prevod romana.

2 Teorija ponovnega prevajanja – problem zastaranja prevoda

Teorijo ponovnega prevajanja je leta 1990 postavil Antoine Berman. Izhajal je iz spoznanja, da čas ne vpliva na izhodiščna besedila, ki ostanejo večno mlada, medtem ko prevodi zastarajo – to pomeni, da prevodi ne ustrezajo več jeziku, literaturi ali kulturi in da je original izgubil komunikacijsko vlogo v ciljnem jeziku, zaradi česar se pojavi potreba po ponovnem prevodu. Po Bermanovem mnenju je ponovni prevod potreben, ker noben prevod ni popoln (popolnost dosežemo samo s ponovnimi prevodi) in ker je prevajanje podrejeno času (Berman 1990: 1). Yves Gambier (1994: 415) k temu še dodaja, da je prevod vedno nedokončano dejanje in da je treba besedilo vedno znova prevajati.

2.1 Ponovno prevajanje – definicija

Po Bermanu (1990: 1) je ponovni prevod vsak prevod, ki nastane po prvem prevodu nekega dela. Paul Bensimon (1990: 1) za prvi prevod trdi, da je njegova naloga ta,

da tuje delo predstavi in prilagodi drugi kulturi ter družbeno-kulturnim zahtevam ciljne publike (poimenuje ga »traduction-introduction«), da ciljno bralstvo lažje sprejme tuje delo, pa se prevajalec odloča za posvajanje in prirejanje. S ponovnim prevodom pa je treba tujo in ciljno kulturo ločiti ter bralcu omogočiti, da spozna tujost izhodiščnega besedila. Ponovni prevod je tako bolj zvest izvornemu besedilu, jeziku, slogu in posebnostim (Bensimon 1990: 1).

2.2 Pomen ponovnih prevodov

Ponovni prevodi imajo za različne prevodoslovne teoretike različne pomene. Lawrence Venuti (v: Koskinen in Paloposki 2010: 2) trdi, da lahko besedila s ponovnimi prevodi postanejo klasična dela, klasična dela pa lahko spodbudijo nastanek ponovnih prevodov. Bensimon (1990: 1) meni, da vsi prevodi in ponovni prevodi kažejo na jezik, kulturo, ideologijo in literaturo neke družbe v določenem obdobju. Po Gambieru (2011: 54) s ponovnim prevajanjem stremimo k velikim prevodom, ki so po Bermanu (1990: 2) edinstveni prevodi, ki ne zastarajo in se skozi leta ohranjajo skupaj z originali (npr. Lutherjev prevod Biblije v nemščino).

3 Motivi za ponovno prevajanje

3.1 Čas in zastaranje

Razlogov za ponovno prevajanje je več, prav gotovo pa so najpomembnejši čas, staranje prevoda in zastarane značilnosti prejšnjih prevodov (npr. jezik, slog, besedišče), s čimer se strinjajo številni prevodoslovci, med drugim Koskinen ter Paloposki (2010: 3), Berman (1990: 1), Feng (2014: 72) in Jun (1999: 52). Nina Grahek Križnar (2009: 101) trdi, da najhitreje zastarajo kulturno-specifični elementi (in njihovi prevodi), saj so vezani na določeno obdobje, družbo ter kulturo.

3.2 Založba

Na ponovne prevode pomembno vplivajo tudi založniške hiše. Sehnaz Tahir Gurcaglar (v: Feng 2014: 72) in podobno tudi Jean-Pierre Lefebvre (2008: 8) menita, da se založbe odločajo za ponovne prevode, ker želijo izdati drugačen prevod nekega že prevedenega dela ali prinesiti novo interpretacijo izvornika ter ciljati na drugačno skupino bralcev.

Založbe se za ponovne prevode in nove izdaje odločajo tudi glede na status oziroma prestiž literarnega dela, stroške in pričakovan zaslužek (Dastjerdi in Mohammadi 2013: 175). Kaisa Koskinen in Outi Paloposki (2003: 24–26) omenjata razvoj tehnologije ter računalniških programov, ki prevajalcu omogočajo hitrejšo in učinkovitejšo prevajanje. Ker veliko prevodov že obstaja v elektronski obliki, se založbe tako velikokrat odločajo za »recikliranje« oziroma ponatise ali nove

izdaje, kar je cenejše in hitrejše kot naročilo ponovnega prevoda. Finski profesorici izpostavljata tudi razlike med velikimi založniškimi hišami in manjšimi, neodvisnimi založbami (Koskinen in Paloposki 2003: 30). Veliki založniki sprejemajo odločitve glede na finančne interese (npr. ponatisi so cenejši), manjše založbe pa spodbujajo ponovno prevajanje in prevajanje še neprevedenih del.

3.3 Družbeni dejavniki in vprašanje moči

Razlog za ponovno prevajanje se lahko skriva tudi v okviru družbe in spreminjajočih se prevodnih norm, kar je izpostavila Siobhan Brownlie (v: Feng 2014: 72; Dastjerdi in Mohammadi 2013: 175). Kadar so prevodne norme v ciljni kulturi manj stroge, lahko – tako meni Andrew Chesterman (v: Desmidt 2009: 678) – omogočijo prevod, ki bo bližje izvirnemu besedilu. Včasih na ponovni prevod vpliva tudi položaj prevajalca v družbi, tj. če ga ima družba za uveljavljenega avtorja v ciljnem besedilu (Dastjerdi in Mohammadi 2013: 175). André Lefevere (v: Mathijssen 2007: 19) izpostavi pomen zunanjih dejavnikov, med katerimi so najpomembnejši André Lefevere (Mathijssen 2007: 19) izpostavi pomen zunanjih dejavnikov, med katerimi je najpomembnejši »patronage« – to so pokrovitelji (Ričnar 2013: 15) ali patroni (Kocijančič Pokorn 2009: 50), ki vplivajo na branje in (ponovno) pisanje literature, ki vplivajo na branje in (ponovno) pisanje literature. »Patronage« je neke vrste regulatorno telo, v katerega spadajo osebe, skupine, ustanove, politične stranke, mediji, založniki in drugi.

3.4 Znanje o izhodiščnem besedilu, avtorju in kulturi

Motiv za ponovni prevod je lahko novo ali večje znanje o izhodiščnem besedilu, avtorju in kulturi (Koskinen in Paloposki 2010: 3), po Bergerjevem mnenju pa lahko prevodi nastanejo tudi zato, da se v ciljno kulturo privede pomembna tuja dela in zapolni knjižno vrzel (Berger 2012: 1345). Novi prevodi lahko nastanejo tudi z namenom, da se izhodiščno kulturo približa ciljni publiki (Dastjerdi in Mohammadi 2013: 175).

3.5 Slab prejšnji prevod

Zahteve po novem prevodu se lahko pojavijo, če je prejšnji prevod slab, pomanjkljiv ali če vsebuje pomenske napake. Monika Doherty (1991: 52–53) pravi, da morajo biti vsi prevodi slovnično sprejemljivi, ciljni jezik mora ustrezati izhodiščnemu jeziku, prevod pa mora biti tudi slogovno primeren. Če tega ni, potem govorimo o slabem prevodu.

Včasih se zgodi, da je neko delo, ki je pomembno z estetskega ali slogovnega vidika, izšlo že v tolikih izdajah in ponatisih, da se je zaradi lektorskih in uredniških posegov izgubil slog ali način pripovedovanja avtorja, zaradi česar je potreben nov prevod (Berger 2012: 1345).

3.6 Prevajalec

Pobudo za ponovni prevod da lahko tudi prevajalec sam. Ta se lahko za nov prevod odloči, ker ne ve, da je delo že bilo prevedeno (t. i. pasivni ponovni prevodi), ali ker s prejšnjimi prevodi ni zadovoljen (t. i. aktivni ponovni prevodi) (Feng 2014: 72). Po Bergerjevem mnenju se pri poeziji pogosto zgodi, da prevajalec sam da pobudo za ponovni prevod, ker vidi v njej nek izziv, želi jo ponašiti ali oblikovati na svoj način (Berger 2012: 1344).

4 Prevodne norme

Na ponovne prevode vplivajo tudi prevodne norme. Raziskovanju in opisovanju norm v literarnih prevodih se je v veliki meri posvetil Gideon Toury, ki je ugotovil, da se določeni prevodni vzorci in prevodne odločitve ponavljajo. Sklepal je, da prevajalci upoštevajo neka vnaprej določena pravila, te ponavljajoče se vzorce pa je definiral kot prevodne norme (Kocijančič Pokorn 2009: 46).

V družbeno-kulturnem okviru na prevod vplivajo številni dejavniki, ki jih Toury razdeli na **pravila** (splošna in dokaj absolutna), **norme** (intersubjektivni dejavniki) in **značilnosti** (ang. »idiosyncrasies«) (Toury 1995: 199). Norme razdeli na **preliminarne/predhodne** (te se nanašajo na prevodno politiko: katera dela ali zvrsti se bo prevajalo, iz katerih izhodiščnih kultur, vprašanja glede prevajanja iz posrednih jezikov) in **operativne/delovne norme** (v: Šavron 2016: 4) (odločitve znotraj prevajalskega postopka: oblika besedila, ubeseditiv), omenja pa še **besedilno-lingvistične norme** (prevod po Šavron 2016: 4; izbira materiala, s katerim oblikujemo ciljno besedilo) (Toury 1995: 202–203; Kocijančič Pokorn 2009: 47–48).

Norme so kulturno-specifične – tj. odvisne so od sistema, v katerem so ukoreninjene. Norme se tudi spreminjajo, na kar vplivajo prevajalci s prevajanjem, prevodna ideologija in številne ustanove, v katerih se prevajalci izobražujejo (Toury 1995: 204–205). V slovenskem kulturnem in jezikovnem okolju imajo pomembno vlogo tudi sekundarni sporočevalci, lektorji in revizorji (Popič in Gorjanc 2013: 325).

Prevajalec se norm svojega okolja nauči skozi prevajalsko socializacijo. Vse prevodne norme so nenehno prisotne v prevajalskem okolju in med prevajanjem (Popič in Gorjanc 2013: 325–326), pri katerem ima prevajalec več ali manj svobode pri odločanju, ali bo norme upošteval ali ne, od tega pa je odvisno, ali bo javnost njegov prevod sprejela kot pravilen ali napačen, dober ali slab (Kocijančič Pokorn 2009: 47).

5 Jezikovna norma

V jezikoslovju je norma povezana z normo knjižnega jezika. Oblikuje se, ko iz nekih ustaljenih prepričanj o tem, kaj je v določenem kontekstu prav ali narobe, bolj ali

manj primerno, dobimo konkretna pravila. Slovenski (tradicionalni) jezikoslovci s pravopisnimi pravili, ki jih oblikujejo s pozicije moči, bolj kot o normi govorijo o kodifikaciji in izpostavljajo normo knjižnega jezika (Popič in Gorjanc 2013: 326).

Jezikovna norma standardnega jezika je odvisna od trenutnega družbeno-kulturnega okolja in družbene ideologije, spreminja se glede na spremembe v družbi in kulturi, oblikujejo pa jo govorjena in pisana besedila, ki nastajajo v tem okolju (Gorjanc 2012: 38–39, 44). Na jezikovno normo vplivajo tudi lektorji, ki s svojimi popravki vplivajo na jezik (zlasti na rabo besed), posledično pa tudi na druge uporabnike jezika in na prevajalce (Popič in Gorjanc 2013: 327).

V slovenskem prostoru jezikovno normo določajo normativni priročniki (*SSKJ, Slovenski pravopis*), novejšje podatke o slovenskem jeziku pa najdemo v sodobnejših jezikoslovnih priročnikih (*Sporazumevalni prag za slovenščino 2004*) (Schlamberger Brezar 2009: 136) in v novejših člankih, ki jih najdemo npr. v *Slavistični reviji*, reviji *Jezik in slovstvo* ter zborniku *Simpozij Obdobja*.

Pri nas je merodajni organ, ki kodificira slovenski jezik in določa pravila njegove rabe, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (ta je med drugim na spletnem portalu Fran združil številne slovarje in priročnike). Dejansko rabo jezika lahko preverimo v korpusih, kot so Gigafida, FidaPLUS ali Nova beseda, medtem ko korpus Lektor omogoča vpogled v lektorske popravke. Še en pomemben organ je zavod Trojina, ki raziskuje sodobni slovenski jezik, ponuja številne korpuse, slovarje in leksikone, pa tudi Jezikovno svetovalnico, kjer se lahko pozanimamo o jezikovni normi kar pri strokovnjakih za slovenščino.

6 Analiza korpusa in pregled rezultatov

V korpus² smo uvrstili 316 primerov iz odlomkov z vsake 25. strani francoskega izvirmika in njihove pripadajoče prevode iz obeh slovenskih besedil. Pri vzporednem branju izvirmika z obema prevodoma smo izluščili relevantne primere, ki smo jih potem razvrstili po jezikovnih ravneh in podkategorijah ter predstavili najpomembnejše izsledke. Zanimale so nas jezikovne in slogovne razlike v obeh prevodih na pravopisni, morfološki, leksikalni, skladenjski ter besedilni ravni in prevajalske rešitve prevajalcev na istih mestih.

6.1 Pravopisna raven

Na pravopisni ravni smo med obema prevodoma opazili razlike v zapisovanju besed, saj je Levstik pisal precej besed z naglasnimi znamenji, medtem ko jih je Koncutova izpustila, kar seveda kaže na drugačno jezikovno normo. Tako pri Levstiku najdemo besede, kot so »celó«, »predjedí«, »plahó«, »boji«, »strašný«, »pribít«, »gospé«,

² Celoten korpus je prikazan v Vlahovič 2018: 146–193.

»slabó« in številne druge. Levstik se je tudi pri spreganju glagolov v tretji osebi množine nekajkrat odločil za obliko z naglasnim znamenjem (namesto oblike na -ejo).

Opazili smo tudi nekaj razlik v zapisu velike oziroma male začetnice pri imenih veroslovnih bitij. Levstik jih je zapisal z malo začetnico, medtem ko je Koncutova uporabila veliko začetnico. Po *SSKJ*-ju in *Slovenskem pravopisu* je zapis Koncutove pravilen, če govorimo o Bogu kot o imenu božanstva, Levstikov pa, če govorimo o bogu kot o vrsti veroslovnega bitja. Podobno je tudi v primeru zakonika: možna sta oba zapisa in noben od njiju ni napačen, saj lahko imena zakonov ter zakonikov rabimo kot lastna ali občna imena.

Levstik se je odločil, da bo nekatera imena oseb poslovenil (Emo, Hipolita in Felicito), druga imena pa je ohranil v citatni obliki, medtem ko je Suzana Koncut vsa osebna lastna imena zapisovala v citatni obliki. Kot kaže, je v Levstikovem času prevodna norma dopuščala podomačevanje tujih lastnih imen, medtem ko je danes ta norma drugačna in dopušča zapisovanje v citatni obliki.

6.2 Morfološka raven

Kar zadeva glagol, je ena od ključnih razlik med obema prevajalcema ta, da je Levstik uporabil predpreteklik, Koncutova pa je na istih mestih uporabila preteklik. Do razlik prihaja tudi pri rabi sedanjika in prihodnjika pri opisovanju dejanj, ki se nanašajo na prihodnost.

V obeh prevodih smo v povezavi z morfologijo glagola največ razlik odkrili pri glagolskem vidu – pogosto se namreč zgodi, da imamo isti glagol pri Levstiku v nedovršenem glagolskem vidu, pri Koncutovi pa v dovršenem (ali obratno). Dober primer tega je primer 5³, v katerem je Levstik francoski glagol v »le passé simple« prevedel z nedovršenim glagolskim vidom (»je prenašala«), Koncutova pa z dovršenim glagolom (»je /.../ preložila«). Predpostavljamo, da je želel Levstik s tem izraziti ponavljanje dejanja, medtem ko je Koncutova upoštevala vrednost francoskega preteklika, s katerim izražamo zaključena dejanja v preteklosti.

1. del 1. poglavje (primer 5)

Flaubert	Dans l'isolement de sa vie, elle reporta sur cette tête d'enfant toutes ses vanités éparses, brisées.
Levstik	V osamljenosti svojega življenja je prenašala na glavo tega otroka vse svoje razpršene in strte nečimrne misli.
Koncut	V svoji osamljenosti je na otroka preložila vse izgubljeno, zlomljeno samoljubje.

³ Številke primerov so zaporedne številke, po katerih si pojavnice sledijo v korpusu.

Zanimivo je, da se prevajalca nista odločila slepo prevajati »l'imparfait« z nedovršenim glagolskim vidom, »le passé simple« pa z dovršenim, temveč sta se pri izbiri glagolskega vida opirala na kontekst ter na to, kaj se jima je v slovenščini bolje slišalo.

Opazili smo, da pri obeh prevodih prihaja do razlik tudi pri pogojnem naklonu: Levstik je uporabil pretekli pogojnik (z njim je večinoma prevedel drugo obliko t. i. »le conditionnel passé« oziroma glagole, ki izražajo neuresničljiva dejanja), Koncutova pa je uporabila sedanji pogojnik, saj se ji je raba preteklega pogojnika najbrž zdela stilno zaznamovana.

Primerjava je pokazala tudi, da je raba neosebni glagolskih oblik, tj. deležnikov in deležja, precej pogostejša pri Levstiku, po drugi strani pa je Koncutova dala prednost osebnim glagolskim oblikam. Razlog za to se najverjetneje skriva v tem, da raba deležnikov, zlasti pa deležij, v slovenščini s časom vztrajno pada.

Zanimiv se nam je zdel primer 63, ker sta oba prevajalca prislov »soigneusement« prevedla glagolsko z glagolom »paziti«. Pri tem domnevamo, da se je Koncutova opirala na Levstikov prevod in se zato odločila za prevajalsko rešitev z dodanim glagolom. Prevajalko smo tudi kontaktirali⁴ in povedala nam je, da je pri prevajanju uporabila Levstikov prevod iz leta 1964, izdan v zbirki Sto romanov, s katerim si je pomagala, kadar se ji je zatikalo ali ko je iskala inspiracijo, včasih pa so ji Levstikove rešitve pomagale pri prevajanju frazeologije.

2. del, 4. poglavje (primer 63)

Flaubert	Souvent elle le priait de lui dire des vers; Léon les déclamaient d'une voix traînante et qu'il faisait expirer soigneusement aux passages d'amour.
Levstik	Večkrat ga je prosila, naj ji čita kako pesem; Léon jih je govoril zategnjeno, skrbno pazeč na to, da mu je ob zaljubljenih mestih glas zamiral.
Koncut	Velikokrat ga je prosila, naj ji prebere kako pesem; Léon jih je deklamiral s poudarjeno razvlečenim glasom in skrbno pazil , da mu je ob ljubezenskih odlomkih počasi zamiral.

Pri samostalniki prihaja včasih do razlik v številu (ednina v enem, množina v drugem prevodu), prevajalca pa sta tudi drugače zapisovala ženske priimke – Levstik jih je podaljšal z obrazilom -ova/-eva (npr. »Gospa Bovaryjeva«), kar velja za starejšo in z današnjega vidika »politično« manj korektno različico, Suzana Koncut pa se je odločila za sodobno različico zapisovanja ženskih priimkov (»gospa Bovary«). Našli smo tudi razlike pri poimenovanju prebivalcev (»Yonvillci« – »Yonvillčani«⁵) in pri sklanjatvah (»cvete« – »cvetove«).

Pri pridevniku smo naleteli na razlike pri stopnjevanju pridevnika, in sicer se na istem mestu en prevajalec odloči za osnovnik, drugi prevajalec pa ga stopnjuje

⁴ Elektronsko sporočilo avtorici 23. avgusta 2018.

⁵ V takih parih je prvi del vedno prevod Vladimirja Levstika, drugi del pa prevod Suzane Koncut.

(npr. »krasen« – »prekrasen«, »ljubeznivejša« – »ljubezniva«, »bolj trdnega« – »trdnjšeга«).

6.3 Leksikalna raven

V obeh prevodih se kažejo številne razlike v besedišču: veliko je sopomenskih parov (z manjšimi niansami v pomenu, npr. »je slutil« – »je /.../ sklepal«, »večerne zabave« – »večerne sprejeme«), primerov pod- in nadpomenskosti (npr. »cveticami« – »dalijami«, »pohištvu« – »omarah«), meronimijo (npr. »krilo« – »obleka«, »listja« – »krošniji«). Precej je tudi primerov retoričnih figur, ki se večinoma pojavijo le pri enem prevajalcu: Levstik recimo izpusti metaforo (primer 302: »tortillons d'herbe« – »pasovoma« – »vijugama«) in etimološko figuro (v primerih 268 in 269 se pojavita besedi iz iste besedne družine, »charmante« in »charmes«, ki ju Levstik prevede kot »ljubki« in »lepoti« (pri čemer gre za aliteracijo z L), Suzana Koncut pa kot »očarljivi« in »čari«), opazili pa smo tudi primere metonimije med obema prevodoma (npr. »očmi« – »pogledom«, »kaminom« – »ognju«), litote (npr. »nič slabše« – »dobro«, kjer Levstik besedo »dobro« zamenja z njenim zanikanim nasprotjem) in istorečja (npr. »des gloires« – »svetniških glorijs« – »svetniški sij«).

V obeh prevodih je tudi veliko primerov slogovno zaznamovanega besedišča: največ je čustveno in časovno obarvanega besedja, nekaj besed pa je zvrstno obarvanih. Pogosto se te besede pojavljajo na mestih, ki so v izvirniku nezaznamovana. Tako najdemo nekaj zastarelih besed (»cerkvenik« ali »igrokaz« pri Levstiku), starinskih (glagol »jeti«, »kajsi«, »nemara« pri Levstiku), besede, katerih raba peša (»ako«, »se je začulo« pri Levstiku, »apotekar« pri Koncutovi), besede, ki se redko rabijo (»hvalospjev«, »bome« pri Levstiku). Pri obeh prevajalcih najdemo ogromno besed z oznako ekspresivno (npr. »storije«, »ovenčan«, »omozena« pri Levstiku, »zagreti se«, »dobričina«, »nabaviti« pri Koncutovi) ali navadno ekspresivno (npr. »goltati«, »praviti« pri Levstiku, »navreči«, »klepetati« pri Koncutovi). Našli smo en primer ironičnega besedišča (»krepostnost« pri Suzani Koncut; pri Flaubertu, denimo, sta dva primera ironije, »l'apothicaire« in »des oracles«, ki sta v slovenščini nezaznamovana, »apotekar« in »prerokba«), en primer otroškega govora (»bavbav« pri Levstiku) in primere slabšalnega besedja (»kanclist«, »zanikrnost« pri Levstiku). Od zvrstno zaznamovanega besedišča smo našli veliko knjižnih besed (večinoma v starejšem prevodu, npr. »izba«, »novodošli«, »zdravništvo«, v novejšem prevodu pa »stih«, »prigoda«, »mičnost«), pogovornih besed (npr. »spod«, »butati«, »kakšenkrat« pri Levstiku, »meniti se« in »pomp« pri Koncutovi), primer žargona (»obdelovati« v obeh prevodih, toda na različnih mestih) in nekaj angleških izrazov (»tilbury« in »groom« v novejšem prevodu).

Pri izdelovanju korpusa smo ugotovili, da prihaja v nekaterih primerih do leksikalnih odmikov, večjih ali manjših. Do manjših (in za razumevanje besedila nepomembnih) leksikalnih odmikov nekajkrat pride pri poimenovanju rastlin, sadja in hrane:

npr. »velikonočnice« – »marjetke«, »ločje« – »bodeča košeničica«, »murve« – »robidnice«, »kločkove smetane« – »pistacijeva krema«.

V primeru 54 smo sprva mislili, da se je prevajalka pri prevodu števila zmotila. Ko pa smo malo raziskali različne igre s kartami, smo prišli do zaključka, da je njen prevod morda celo boljši od Levstikovega, saj je igra enaindvajset v slovenskem prostoru dejansko uveljavljena in poznana, česar za igro »enaintrideset« ne moremo trditi. Koncutova se je v tem primeru torej odločila za kulturno ustreznico, medtem ko je Levstik obdržal tuji kulturnospecifični pojem.

2. del, 4. poglavje (primer 54)

Flaubert	On faisait d'abord quelques parties de trente-et-un /.../.
----------	---

Levstik	Najprej so šli nekajkrat enaintrideset /.../.
---------	--

Koncut	Najprej so odigrali nekaj partij enaindvajsetke .
--------	--

Primer 39 je zanimiv zaradi kulturne specifikke. Levstikov prevod je razumljiv ljudem, ki poznajo francosko kulturo in vedo, da Francozi obrok zaključijo s sirom. Za vse ostale je primernejši novejši prevod »od juhe do poobedka«, mislimo pa, da je možen tudi prevod »od predjedi do sladice«.

2. del, 2. poglavje (primer 39)

Flaubert	/.../ et subir depuis la soupe jusqu'au fromage le tête-à-tête de Binet.
----------	---

Levstik	/.../ in od juhe do sira prenašati družčino gospoda Bineta.
---------	--

Koncut	/.../ in da od juhe do poobedka prenaša samotno družčino gospoda Bineta.
--------	---

6.4 Skladenjska raven

Na skladenjski ravni prihaja do razlik v skladnji besednih zvez (gole in zložene, npr. »zavrgla« – »vrgla v smeti«, »zabavati« – »biti v zabavo«), v mestu prilastka (desni prilastek v enem prevodu postane levi prilastek v drugem (in obratno), npr. »trepetlikovega drevoreda« – »nasada trepetlik«, »smehljaju angelov« – »angelskemu smehljaju«), besedne zveze se lahko razlikujejo tudi glede na to, ali so zložene priredno ali podredno (»živčno razdraženega samoljubja« – »neustavljivega samoljubja, živčne razdraženosti«, »sirenska pošast« – »sireno, pošast«).

Poglejmo si primer 199: najprej opazimo, da je Levstikov prevod krajši od prevoda Koncutove in francoskega originala, saj je prevajalec izpustil zadnji stavek, ki govori o značaju. Prevedel je samo prvi del odvisnika, in sicer s priredno glagolsko besedno zvezo, sestavljeno iz glagola »dozoreti« in glagolske besedne zveze »postati mož«. Suzana Koncut se je v novejšem prevodu odločila ta dva elementa združiti v podredno glagolsko besedno zvezo »dozoriš v moškega«. Zanimivo je, da se je tudi prevajalka odločila za glagol »dozoreti« (predpostavljamo, da se je na tem

mestu opirala na Levstikov prevod); menimo, da bi ga lahko izpustila in ohranila le besedno zvezo »postati mož/moški«.

3. del, 2. poglavje (primer 199)

Flaubert	Attends du moins que tu sois homme toi-même et que ton tempérament soit fait.
Levstik	Počakaj vsaj toliko, da dozoriš in sam postaneš mož .
Koncut	Počakaj vsaj toliko, da dozoriš v moškega in da se tvoj značaj do kraja izoblikuje.

Zanimalo nas je tudi, kako sta prevajalca prevajala francoski gerundij in sedanji deležnik: večinoma sta ju oba prevedla z osebno glagolsko obliko, nekajkrat pa z deležnikom ali deležjem, predložno besedno zvezo in prislovom. Med analizo smo opazili tudi, da sta prevajalca iste glagole vezala z različnimi predlogi (»čakala velikega dogodka« – »čakala na veliki dogodek«).

Prevajalca se nista vedno odločila za prevod z enakim skladiškim vzorcem: včasih imamo v enem prevodu enostavno poved, v drugem pa večstavčno, v nekaterih primerih so v enem prevodu elementi povezani v priredno razmerje, v drugem pa v podredno, nekajkrat v enem prevodu najdemo rešitev z besedno zvezo, ki je v drugem prevodu razvezana v stavek. V enajstih primerih pa sta prevoda popolnoma enaka; večinoma gre za krajše povedi (pozdrave, kratka vprašanja in odgovore, spremne stavke).

V primeru 275 se pojavi francoska glagolska besedna zveza »résoudre quelqu'un à + infinitif«, ki pomeni »prepričati nekoga v nekaj«. Levstik se je odločil to prevesti s predmetnim odvisnikom »da mora kaj ukreniti zastran njih«. Pri tem je dodal informacije, ki jih v izvorniku ni in ki so se mu v slovenskem besedilu najbrž zdele potrebne. V francoskem originalu se namreč pojavi samo anaforični zaimsek »l'«, v novejšem prevodu pa je na istem mestu uporabljena predložna besedna zveza »k temu«, ki se (s kazalnim zaimkom) ravno tako anaforično navezuje na nekaj že povedanega. Levstikova rešitev se nam tu zdi boljša; med drugim je prevajalec tudi opazil in obdržal poudarek na župniku, ki je izražen z zvezo »ce fut l'ecclésiastique qui«, in v prevodu uporabil členek »šele« (»šele župnik«). Koncutova tega poudarka ni obdržala.

3. del, 9. poglavje (primer 275)

Flaubert	Homais n'osa lui reparler des dispositions funèbres ; ce fut l'ecclésiastique qui parvint à l'y résoudre .
Levstik	Homais si ni več upal govoriti o pogrebnih odredbah; šele župnik je Charlesu dopovedal, da mora kaj ukreniti zastran njih .
Koncut	Homais se mu ni več upal omeniti priprav na pogreb; nazadnje ga je k temu pregovoril duhovnik.

Opazili smo, da se je Levstik pogosteje kot Koncutova odločal za razdruževanje in združevanje povedi. Prevajalca sta se odločala tudi za drugačen besedni red (za drugačno zaporedje delov glagolskih ali samostalniških besednih zvez, npr. »imamo prekrasen dan« – »krasen dan imamo«, »uspeh skoraj zagotovljen« – »skorajda zagotovljen uspeh«), odločala sta se za drugačen vrstni red stavčnih členov (osebek, tožilniški predmet ali *COD*, prislov) (»je župnik vzdihnil« – »je vzdihnil župnik«, »pokropili so posteljne rjuhe« – »posteljne rjuhe so pokropili«, »se je začulo s trga« – »se je s trga zaslišalo«).

V primeru 242 je Levstikov prevod stilno zaznamovan, medtem ko je prevod Koncutove nezaznamovan, saj je prevajalec zamenjal zaporedje naslonk v naslonskem nizu. Naslonke si po *Slovenski slovnici* sledijo v naslednjem zaporedju: vezniška beseda (če imamo odvisnik), naklonski členek »naj«, glagolske naslonke pomožnega glagola »biti«, povratne oblike (se, si), nepovratne zaimenske dajalniške oblike (npr. mi, nam), zaimenske tožilniške oblike (npr. me, nas), zaimenske roditeljske oblike (npr. me, je, nas), glagolske naslonke s korenomo »bo« (npr. bom, bomo) in naslonka »je«, nikalni ali drugi členek (Toporišič 2000: 671). Kot lahko vidimo, pa je zaporedje pri Levstiku sledeče: veznik »da«, glagolska naslonka pomožnega glagola »bi«, povratna oblika »se«, nikalni členek »ne« in glagol »imela«. Vmes je prevajalec postavil še prislovno določilo kraja »v kakem skromnejšem hotelu« in prislovno določilo načina »nič slabše«. Slogovno nezaznamovana rešitev za isti stavek bi bila »da se ne bi imela nič slabše v kakem skromnejšem hotelu«.

3. del, 6. poglavje (primer 242)

Flaubert	Il essaya de lui faire comprendre qu'ils seraient aussi bien ailleurs , dans quelque hôtel plus modeste; mais elle trouva des objections.
Levstik	Léon ji je dopovedoval, da bi se v kakem skromnejšem hotelu nič slabše ne imela ; ali vsakokrat je našla izgovor.
Koncut	Poskušal ji je dopovedati, da bi jima bilo dobro tudi kje drugje , v kakšnem skromnejšem hotelu; a vedno je našla kak izgovor.

Prevajalca sta se odločila tudi za različno topikalizacijo, kar pomeni, da sta v izhodišče stavka postavila različne elemente. V precej primerih smo opazili, da si informacije znotraj povedi pri obeh prevajalcih sledijo v različnem zaporedju. V večini primerov se je Flaubertove členitve po aktualnosti držala Koncutova, medtem ko je Levstik obrnil vrstni red informacij, s čimer je besedilo stilno zaznamoval.

Prevajalka je denimo v primeru 218 na začetek prilastkovega odvisnika postavila prislovno določilo kraja »v Rouen«, ki mu sledita povedek in prislovno določilo sredstva. Slednje je sestavljeno iz dolge predložne besedne zveze, ki jo na desni strani določata dve predložni zvezi. Menimo, da Koncutova ni dala prislovnega določila kraja na začetek stavka le zato, da bi sledila Flaubertovi skladnji, temveč tudi zato, ker je želela kratko besedno zvezo postaviti pred veliko daljšo predložno

zvezo. Levstik je po drugi strani za temo stavka postavil »dvokolesnik«, v remo pa dal »Rouen«, ki ga je še bolj poudaril z odvisnim stavkom.

3. del, 5. poglavje (primer 218)

Flaubert	Cependant Emma taisait quantité de ses extravagances, telles que l'envie d'avoir, pour l'amener à Rouen, un tilbury bleu, attelé d'un cheval anglais, et conduit par un groom en bottes à revers.
Levstik	Toda zamolčala mu je marsikatero svojih prenapetosti, na primer tisto željo, da bi imela višnjev dvokolesnik z angleškim konjem in slugom v zavihanih škornjih, ki bi jo vozil v Rouen.
Koncut	In vendar mu je Emma zamolčala celo vrsto svojih ekstravagantnih zamisli, na primer željo, da bi se v Rouen vozila v lastnem modrem tilburyju z angleškim žrebcom in z groomom v visokih, zavihanih škornjih.

Opazili smo, da v obeh prevodih večinoma prihaja do manjših izpustov, predvsem so izpuščeni prilastki in določila v zloženih besednih zvezah, kar samo rahlo spremeni pomen besede ali besedne zveze. Nekaj pa je primerov, v katerih so izpuščeni večji deli besedila (stavki in povedi), kar lahko privede do pomenskih odstopanj od originala (predvsem je do takih izpustov prihajalo pri Levstiku).

V nekaterih primerih pa sta se prevajalca odločila dodati informacije, najbrž zato, ker se jima je prevod v nasprotnem primeru zdel nejasen ali nepopoln. Dodajala sta predvsem členke, prilastke in prislove.

Tudi na skladenjski ravni prihaja do razlik v rabi retoričnih figur. Koncutova se je večinoma držala francoskega izvirnika in uporabila retorične figure na istih mestih (včasih je kako figuro tudi dodala), medtem ko jih je Levstik večkrat izpustil. Geminacijo, na primer, najdemo le pri Koncutovi, tudi primer je več v novjšem prevodu, oba prevajalca pa sta denimo obdržala številne poosebitve. Pri Koncutovi smo našli tudi primer etimološke figure (»Hotel je živeti po umetniško« – »Živel bo umetniško življenje!«) in anadiploze (primer 115, kjer sta se oba odločila za anaforo, anadiplozo pa je obdržala le prevajalka).

2. del, 9. poglavje (primer 115)

Flaubert	— Ah ! vous voyez bien, répliqua-t-il d'une voix mélancolique, que j'avais raison de vouloir ne pas revenir ; car ce nom, ce nom qui remplit mon âme et qui m'est échappé , vous me l'interdisez !
Levstik	»Oh!« je rekel z otožnim glasom. »Vidite, kako prav sem imel, da se nisem maral vrniti; saj mi prepovedujete ime, ki mi je nehote ušlo z ustnic, ime, ki polni svojo dušo!
Koncut	»Ah! Vidite,« je potrto odvrnil, »kako prav sem imel, da se nisem hotel oglasiti; prepovedujete mi izreči to ime, ime, ki ga je polna moja duša, ime, ki mi je nehote ušlo!

6.5 Besedilna raven

Na besedilni ravni med obema prevodoma ne prihaja do posebnih razlik. Oba prevoda sta (enako kot izhodiščno besedilo) razdeljena na tri dele in enako število poglavij. Glede na obravnavane odlomke in po hitrem pregledu celotnega romana sta si oba prevoda podobna tudi v razdelitvi na odstavke. Oba prevajalca pa sta izpustila sprotne opombe.

Opazili smo, da je v Levstikovem prevodu veliko manj kurzivne pisave, ki je tako značilna za Flauberta in s katero francoski romanopisec označuje različne elemente, kot so meščanski govor, posamezne krajevne govorice (npr. normandizmi), besede različnih socialnih zvrsti (pogovorni izrazi, žargon, latovščina), lastna imena (npr. naslovi revij), tuji izrazi in izrazi, ki kažejo na glas posamezne literarne osebe ali kolektivni glas meščanske družbe itd. (Gacoin-Marks 2017: 68–90). Polpremi govor, na primer, je Levstik prevajal z odvisnim govorom (in v navadnem tisku), saj v njegovih časih še ni bil slovnico opisan, medtem ko je Koncutova obdržala poševni tisk. Levstik se je včasih odločil za kurzivno pisavo v delih, kjer je Flaubert ni uporabil (npr. izraza »trente-et-un« in »écarté«, za katera je najbrž pričakoval, da ju slovenski bralec ne bo poznal).

6.6 Ločila

Ob izdelavi korpusa smo v nekaj primerih opazili pravopisne napake, predvsem te, ki zadevajo postavljanje ločil. Pri Levstiku smo tako našli dva primera napačne rabe vejice (glede na normo danes): v primeru 30 jo je zapisal na mestu, kjer se je po pravilih ne zapisuje (»Kakor mornarji v stiski, se je z obupanimi očmi«), medtem ko jo je v primeru 18 izpustil (»Charles ni vedel kaj odgovarjati«). Tu je sicer možna tudi interpretacija, ki zagovarja izpust vejice: »kaj odgovarjati« lahko interpretiramo kot predmet v tožilniku, pri čemer je »kaj« levi prilastek, »odgovarjati« pa jedro besedne zveze.

1. del, 9. poglavje (primer 30)

Levstik	Kakor mornarji v stiski, se je z obupanimi očmi ozirala v puščavo svojega življenja ter iskala na daljnem obzorju belega jadra v megli.
---------	---

1. del, 7. poglavje (primer 18)

Levstik	Charles ni vedel kaj odgovarjati; mater je spoštoval, ženo je neskončno ljubil; sodba one mu je bila nezmotljiva, in vendar se mu je zdela ta brez napak.
---------	---

Enkrat je vejico izpustil za nagovorom (»Milostiva ste pač nekoliko utrujeni?«), pisal pa jo je pri deležjih, medtem ko jo je Koncutova izpuščala. Po *Slovenskem pravopisu* se vejico zapisuje, kadar je deležje jedro polstavka, v Levstikovih časih pa je bila to stroga norma.

7 Sklep

Jezikovnostilistična analiza in vzporedna primerjava prevodov sta pokazali, da med obema besediloma prihaja do številnih razlik na vseh ravneh besedila – pravopisni, morfološki, leksikalni, skladenjski in besedilni.

Ključna motiva za nastanek ponovnega prevoda sta po našem mnenju izguba Flaubertovega sloga in jezika v Levstikovem prevodu ter slogovno obarvanje na mestih, ki so sicer nezaznamovana. Ob tem je izrednega pomena tudi časovni dejavnik. Že sam pregled obeh slovenskih besedil kaže na to, da je Levstik izpustil kurzivno pisavo, ki je pomembna lastnost Flaubertovega pisanja.

Slogovne razlike pa opazimo tudi na drugih jezikovnih ravneh. Na pravopisni ravni je Levstikov prevod slogovno zaznamovan zaradi rabe naglasnih znamenj na določenih besedah, kar je sicer povezano tudi z jezikovno normo tedanjega časa. Levstik se je tudi odločil nekatera imena oseb podomačiti, medtem ko je druga pustil v citatni obliki, pri čemer gre za drugačno prevodno normo, kot velja danes.

Prevod iz leta 1986 je bolj zaznamovan tudi na morfološki ravni. Levstik je namreč pogosteje kot Koncutova uporabil predpreteklik, pretekli pogojnik in deležnik ter deležje, pri nekaterih glagolih pa se je odločil tudi za stilno zaznamovano spregatev za tretjo osebo množine. Tukaj ima zopet pomembno vlogo čas, saj raba omenjenih glagolskih struktur danes peša in je z današnjega vidika časovno zaznamovana.

Največje razlike v slogu pa se kažejo na leksikalni in skladenjski ravni. Na leksikalni ravni gre predvsem za izbiro besedišča, ki je v primerjavi s francoskim izvirnikom pogosto zaznamovano. Pri Levstiku je nemalo primerov zastarelega, starinskega ali redkega besedja (npr. besede »spečati«, »kajsi« in »ako« in kolokacije, kot je »zleteti v obraz«), kar seveda ni presenetljivo, saj je njegov prevod približno 50 let starejši od prevoda Suzane Koncut. Tako Levstik kot tudi Koncutova sta v svojih prevodih uporabila čustveno in zvrstno zaznamovano besedišče, in sicer na mestih, ki so v izvirniku nezaznamovana. Po drugi strani pa sta se na mestih, na katerih je francoski pisatelj uporabil zaznamovane besede, odločila za nezaznamovanost.

Pri analizi skladenjske ravni smo ugotovili, da je Flaubertovo skladnjo bolj upoštevala Koncutova. Levstik se je večkrat odločil razdružiti ali združiti povedi, redkeje se je držal francoske členitve po aktualnosti in tako poudaril druge elemente besedila kot Flaubert. Večkrat se je odločil za zaznamovan besedni red v besednih zvezah (glagolska dopolnila je pogosto postavil pred glagol), medtem ko se je pogosteje kot prevajalka držal zaporedja stavčnih členov, pri katerem povedek sledi osebku. Večkrat je spremenil odnose med stavki in povedmi ter se namesto priredja odločil za podredje in obratno.

K slogu avtorja sodijo tudi retorične figure, ki so bile pri Levstiku manj pogoste kot pri Koncutovi. Vladimir Levstik je marsikatero miselno figuro izpustil (npr. geminacijo, anaforo in metaforo, večkrat je primero prevedel prislovno).

Mislimo, da do odločitve za ponovni prevod ni prišlo zato, ker bi bil prejšnji prevod slab ali poln pomenskih napak. Do pomenskih odstopanj je prišlo v obeh prevodih in na nekaterih mestih je Levstik izbral veliko boljše prevajalske rešitve kot njegova stanovska kolegica.

S primerjavo prevodov smo opazili, da so se od nastanka Levstikovega prevoda spremenile jezikovne in prevodne norme, ki pa po našem mnenju niso spodbudile nastanka novega prevoda. Znotraj jezikovne norme so se spremenila zlasti pravila glede zapisovanja vejice pri deležjih, spremenila se je tudi norma glede zapisovanja naglasnih znamenj, drugačna pa so tudi pravila glede spreganja glagolov v tretji osebi množine. Tudi prevodne norme danes niso več enake: spremenila se je norma glede zapisovanja tujih (francoskih) lastnih imen (danes se jih zapisuje v citatni obliki, medtem ko je norma včasih dopuščala podomačevanje), tudi tuja zemljepisna lastna imena se danes zapisuje drugače. Opazili smo, da je v preteklosti norma dopuščala bolj prost prevod skladenjskih struktur, medtem ko se danes bolj sledi skladnji izhodiščnega besedila.

Menimo, da glavni razlog za nastanek novega prevoda izhaja iz družbe 90. let 20. stoletja. Takrat je namreč prišlo do prenove učnega programa za slovenski jezik v srednjih šolah (v predmaturitetnih programih), pri čemer se je na seznam obvezne literature dodalo Flaubertovo *Madame Bovary*. Ta odločitev je zahtevala nov prevod, primeren sodobnemu srednješolcu. Ta faktor bi lahko povezali še z vlogo založnikov. Državna založba Slovenije je npr. leta 1996 za srednješolce izdala šolsko verzijo Levstikovega prevoda, pri čemer je le ponatisnila izdajo iz leta 1986 in ji dodala pedagoški aparat (Gacoin-Marks 2017: 60–61). Založba Mladinska knjiga se je po drugi strani odločila za ponovni prevod, ki ga je zaupala prevajalki Suzani Koncut. Ta je prvič izšel leta 1998, ponatisnjen pa je bil leta 2010. Če to povežemo s teorijo Kaise Koskinen in Outi Paloposki (2003: 24–26), potem lahko trdimo, da so se pri DZS-ju odločili za »recikliranje« oziroma novo, ponatisnjeno izdajo, kar je cenejše od ponovnega prevoda, za katerega se je odločila Mladinska knjiga. Obe založbi sta tudi ponatisnili prevoda leta 2010, na kar je najverjetneje vplivalo dejstvo, da je bila *Madame Bovary* predpisana za splošno maturo iz slovenščine leta 2011.

Primerjava in analiza izbranih odlomkov iz romana *Madame Bovary* sta torej pokazali, da na odločitev za ponovni prevod ni vplival en sam, temveč cela vrsta dejavnikov. Med njimi se nam zdijo najpomembnejši družbeni dejavniki, in sicer spremembe v slovenskem šolskem sistemu v 90. letih 20. stoletja. To je po našem mnenju založbo Mladinska knjiga spodbudilo k novemu prevodu, ostale založbe pa k novim izdajam že obstoječega Levstikovega prevoda. Glede na analizo in primerjavo obeh prevodov mislimo, da je novejši prevod boljši, saj ustreza današnji jezikovni normi in pravopisnim pravilom, na leksikalni ravni je manj časovno zaznamovanega besedišča in kolokacij, na skladenjski ravni pa se nam zdijo stavčni vzorci in besedne zveze manj zaznamovane kot v starejšem prevodu, pa tudi členitev po aktualnosti ter zaporedje informacij sta bolj zvesta francoskemu izvirniku. Kljub temu pa menimo, da je Levstikov prevod dober, na določenih mestih so prevajalske

rešitve celo boljše kot v prevodu Koncutove, in da v njem ni toliko napak, da bi bil nov prevod nujno potreben.

Viri

Flaubert, Gustave, 2006: *Madame Bovary*. Paris: Pocket.

Flaubert, Gustave, 1986: *Gospa Bovaryjeva*. Ljubljana: Cankarjeva založba. Prev. Vladimir Levstik.

Flaubert, Gustave, 2010: *Gospa Bovary: Značaji s podeželja*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Prev. Suzana Koncut.

Literatura

Dastjerdi, Hossein Vahid in Amene Mohammadi, 2013: Revisiting »retranslation hypothesis«: A comparative analysis of stylistic features in the Persian retranslations of *Pride and Prejudice*. *Open Journal of Modern Linguistics* 3/3. 174–181.

Desmidt, Isabelle, 2009: (Re)translation Revisited. *Meta* 54/4. 669–683.

Doherty, Monika, 1991: Reliability of observational data: Towards a theory of comparative stylistics. *TTR: Traduction, terminologie, rédaction* 4/1. 49–61.

Feng, Lei, 2014: Retranslation hypotheses revisited: A case study of two English translations of *Sanguo Yanyi* – the first Chinese novel. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus* 43/69–86.

Gacoin-Marks, Florence, 2017: *Do Pariza in nazaj: Vladimir Levstik in francoska književnost*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Gambier, Yves, 1994: La retraduction, retour et détour. *Meta* 39/3. 413–417.

Gambier, Yves, 2011: La retraduction: Ambiguïtés et défis. Monti, Enrico in Schnyder, Peter (ur.): *Autour de la retraduction: Perspectives littéraires européennes*. Pariz: Orizons. 49–66.

Gorjanc, Vojko, 2012: Ideologija heteronormativnosti, prevodna in jezikovna norma. *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: Zbornik predavanj*. 48. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 38–44.

Grahek Križnar, Nina, 2009: What Makes a Literary Translation Obsolete? Contrastive analysis of culture-specific expressions in two translations of Jerome K. Jerome's *Three Men in a Boat*. Komar, Smiljana in Mozetič, Uroš (ur.): *As You Write It: Issues in Literature, Language, and Translation in the Context of Europe in the 21st Century*. Ljubljana: Slovensko društvo za angleške študije. 101–117.

Jun, Xu, 1999: Réflexions sur les études des problèmes fondamentaux de la traduction. *Meta* 44/1. 44–60.

Kocijančič Pokorn, Nike, 2009: Prevodoslovno proučevanje literarnih prevodov. Kocijančič Pokorn, Nike (ur.): *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 40–58.

Koskinen, Kaisa in Paloposki, Outi, 2003: Retranslations in the age of digital reproduction. *Cadernos de tradução* 11. 19–38.

Koskinen, Kaisa in Paloposki, Outi, 2010: Retranslation. *Handbook of Translation Studies I*: https://www.academia.edu/8364692/_2010_Koskinen_and_Paloposki_Retranslation. (Dostop 22. maj 2018.)

Lefebvre, Jean-Pierre, 2008: Retraduire. *Traduire* 218. 7–13.

Mathijssen, Jan Willem, 2007: *The Breach and the Observance: Theatre retranslation as a strategy of artistic differentiation, with special reference to retranslations of Shakespeare's Hamlet (1777–2001)*. *Doktorska disertacija*. Utrecht: Univerza v Utrechtu.

Popič, Damjan in Gorjanc, Vojko, 2013: Izvor norme v prevodnih besedilih. Žele, Andreja (ur.): *Obdobja 32: Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitive)/The Social Functionality of Language (Aspects, Criteria, Definitions)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 325–333.

Rižnar, Igor, 2013: *Antologiziranje in prevajanje poezije*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Schlamberger Brezar, Mojca, 2009: Metodološki postopki v kontrastivnih raziskavah. Kocijančič Pokorn, Nike (ur.): *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 132–144.

Schlamberger Brezar, Mojca, Perko, Gregor in Mezeg, Adriana, 2013: *La syntaxe du français – approche contrastive*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Šavron, Taja, 2016: *Kontrastivna analiza literarnega prevoda. Neža Maurer: Živet, ljubiti in oditi. Doktorska disertacija*. Koper: Univerza na Primorskem.

Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica. Četrta prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.

Toury, Gideon, 1995: The nature and role of norms in translation. Venuti, Lawrence (ur.): *The Translation Studies Reader*. London, New York: Routledge. 198–211.

Vlahovič, Lea, 2018: *Jezikovnostilistična primerjava dveh slovenskih prevodov Flaubertove Madame Bovary in vprašanje zastaranja prevodov. Magistrsko delo*. Ljubljana: Oddelek za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Zlatnar Moe, Marija, 2016: Koliko *Hamletov* pravzaprav imamo: primerjava šestih slovenskih prevodov. Žele, Andreja (ur.): *Iz jezika v jezik: Slovenščina v prevodih/Slovenski slavistični kongres, Ljubljana, 23. september 2016*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 21–28.